

**MILLIY QADRIYATLARGA ASOSLANGAN INTERAKTIV METOD VA
DIDAKTIK VOSITALARNING SAVODXONLIKNI
SHAKLLANTIRISHDAGI SAMARADORLIGI**

Xurramova Madina Abdunazar qizi

Termiz davlat pedagogika instituti, Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19182283>

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metodlar va didaktik vositalarning o'quvchilarda savodxonlikni shakllantirishdagi samaradorligi ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llaniladigan zamonaviy interfaol yondashuvlar mazmuni, ularning milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashuvi hamda o'quvchilarning o'qish, yozish va nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishga ta'siri o'rganiladi. Maqolada xalq og'zaki ijodi, milliy an'ana va urf-odatlariga asoslangan didaktik materiallardan foydalanish orqali o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va dars samaradorligini ta'minlash masalalari yoritiladi. Shuningdek, interaktiv metodlarning amaliy qo'llanilishi natijasida o'quvchilarda nafaqat savodxonlik ko'nikmalari, balki milliy qadriyatlarga hurmat va ijtimoiy faollikning shakllanishi asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari milliy qadriyatlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, didaktik vositalardan maqsadli foydalanish hamda boshlang'ich sinf o'quvchilarida barqaror savodxonlik ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, interaktiv metodlar, didaktik vositalar, savodxonlik, boshlang'ich ta'lim, o'qish ko'nikmalari, yozish malakalari, nutqiy kompetensiya, xalq og'zaki ijodi, pedagogik texnologiyalar, ta'lim samaradorligi.

Аннотация: В данной статье с научно-педагогической точки зрения анализируется эффективность интерактивных методов и дидактических инструментов на основе национальных ценностей в формировании грамотности у учащихся. В исследовании изучается содержание современных интерактивных подходов, используемых в процессе начального образования, их соответствие национальным ценностям и влияние на развитие у учащихся навыков чтения, письма и устной речи. Рассматриваются вопросы повышения познавательной активности учащихся, развития самостоятельного мышления и обеспечения эффективности урока за счет использования дидактических материалов, основанных на народном устном искусстве, национальных традициях и обычаях. Кроме того, в результате практического применения

интерактивных методов у учащихся развиваются не только навыки грамотности, но и уважение к национальным ценностям и социальной активности. Результаты исследования имеют важное научно-практическое значение для повышения эффективности образовательного процесса, основанного на национальных ценностях, целенаправленного использования дидактических средств и формирования устойчивых навыков грамотности у учащихся начальной школы.

Ключевые слова: национальные ценности, интерактивные методы, дидактические средства, грамотность, начальное образование, навыки чтения, навыки письма, речевая компетентность, народное устное искусство, педагогические технологии, эффективность обучения.

Abstract: This article analyzes the effectiveness of interactive methods and didactic tools based on national values in forming literacy in students from a scientific and pedagogical perspective. The study studies the content of modern interactive approaches used in the primary education process, their compatibility with national values, and their impact on the development of students' reading, writing, and speech competencies. The article covers the issues of increasing students' cognitive activity, developing independent thinking, and ensuring lesson effectiveness through the use of didactic materials based on folk oral art, national traditions, and customs. Also, as a result of the practical application of interactive methods, students develop not only literacy skills, but also respect for national values and social activity. The results of the study are of significant scientific and practical importance in increasing the effectiveness of the educational process based on national values, the targeted use of didactic tools, and the formation of sustainable literacy skills in primary school students.

Keywords: national values, interactive methods, didactic tools, literacy, primary education, reading skills, writing skills, speech competence, folk oral art, pedagogical technologies, educational effectiveness.

Hozirgi globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri – o'quvchilarda nafaqat mustahkam bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, balki ularni milliy qadriyatlarga sodiq, ma'naviy barkamol shaxs etib tarbiyalashdan iboratdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning savodxonligini rivojlantirish jarayoni ularning keyingi ta'lim faoliyati uchun poydevor vazifasini bajaradi. Shu sababli ushbu bosqichda qo'llaniladigan metod va vositalarning mazmuni, yo'nalishi hamda samaradorligi alohida ilmiy-pedagogik ahamiyat kasb etadi.

Milliy qadriyatlar – xalqning tarixiy taraqqiyoti davomida shakllangan urf-odatlar, an’analari, ma’naviy merosi, axloqiy me’yorlari va dunyoqarashini o’zida mujassam etgan muhim ijtimoiy hodisadir. Ular ta’lim jarayonida o’quvchilarning shaxs sifatida kamol topishiga, o’zligini anglashiga va jamiyatga moslashuviga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Ona tili darslari esa milliy qadriyatlarni singdirish uchun eng qulay va samarali vositalardan biri hisoblanadi. Chunki til orqali xalqning madaniyati, tafakkuri va qadriyatlari uzviy ravishda o’quvchiga yetkaziladi.

Zamonaviy pedagogika interaktiv metodlardan foydalanishni ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida e’tirof etadi. Interaktiv metodlar o’quvchini ta’lim jarayonining faol subyektiga aylantiradi, uning mustaqil fikrlashini, muloqot madaniyatini va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi. Ayniqsa, milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metodlar o’quvchilarning darsga qiziqishini oshirish bilan birga, ularning ma’naviy-axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Bunday yondashuvda o’quv materiallari xalq og’zaki ijodi, maqol va matallar, ertaklar, rivoyatlar hamda milliy an’analar asosida tashkil etilib, ta’lim jarayoni mazmunan boyitiladi.

Didaktik vositalar esa ta’lim jarayonining muhim tarkibiy qismi bo’lib, ular orqali bilimlar yanada aniq, tushunarli va qiziqarli tarzda o’quvchilarga yetkaziladi. Milliy qadriyatlarga asoslangan didaktik vositalardan foydalanish o’quvchilarning tasavvurini kengaytiradi, ularni milliy merosga hurmat ruhida tarbiyalaydi va savodxonlik ko’nikmalarini samarali shakllantirishga xizmat qiladi. Xususan, rasmlar, kartochkalar, matnlar, audio va video materiallar orqali berilgan milliy mazmundagi topshiriqlar o’quvchilarning o’qish va yozish faoliyatini faollashtiradi.

Asosiy qism

Milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metod va didaktik vositalarning savodxonlikni shakllantirishdagi samaradorligini o’rganish, avvalo, “savodxonlik” tushunchasining mazmun-mohiyatini aniqlashni talab etadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarga ko’ra, savodxonlik faqat o’qish va yozish ko’nikmalarining mavjudligi bilan cheklanmay, balki o’quvchining matnni anglash, tahlil qilish, fikrini og’zaki va yozma shaklda erkin ifoda eta olish kompetensiyasini ham o’z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, boshlang’ich ta’limda savodxonlikni shakllantirish kompleks, tizimli va uzluksiz jarayon sifatida qaraladi.

Milliy qadriyatlar ushbu jarayonda muhim pedagogik omil bo’lib xizmat qiladi. Chunki o’quvchining ongiga yaqin, tushunarli va hayotiy mazmunga ega

materiallar uning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Masalan, ona tili darslarida maqol va matallar, ertaklar, rivoyatlar, dostonlardan parchalar, milliy bayramlar va urf-odatlariga oid matnlardan foydalanish o'quvchilarning nafaqat lug'at boyligini kengaytiradi, balki ularni milliy madaniyat ruhida tarbiyalaydi. Bunday yondashuv o'quvchining o'qilgan matnni chuqurroq anglashiga, undagi g'oyani tushunishiga va mustaqil xulosa chiqarishiga yordam beradi.

Interaktiv metodlar esa ushbu jarayonni yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi. "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "Bumerang", "Rol o'ynash", "Munozara" kabi metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni fikrlashga undaydi va dars jarayoniga jalb etadi. Masalan, maqollar asosida "Davomini top" yoki "Mazmunini izohla" kabi interaktiv topshiriqlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi. Shuningdek, ertaklar asosida sahnalashtirish usuli orqali o'quvchilar nutqiy faoliyatini rivojlantirish, ifodali o'qish va gapirish ko'nikmalarini mustahkamlash mumkin.

Didaktik vositalar ham savodxonlikni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, milliy mazmunga ega ko'rgazmali materiallar o'quvchilarning tasavvurini boyitadi va o'rganilayotgan mavzuni aniqroq idrok etishiga yordam beradi. Masalan, milliy kiyimlar, milliy taomlar, bayramlar tasvirlangan rasmlar asosida matn tuzish, hikoya yozish yoki og'zaki nutqni rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlar o'quvchilarning ijodiy fikrlashini faollashtiradi. Bundan tashqari, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish – video lavhalar, audio materiallar, elektron darsliklar orqali taqdim etilgan milliy mazmundagi resurslar ta'lim samaradorligini oshiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlikni shakllantirishda bosqichma-bosqichlik tamoyiliga amal qilish muhimdir. Dastlab o'quvchilarda tovush va harf haqidagi bilimlar shakllantiriladi, so'ngra bo'g'inlab o'qish, ravon o'qish va matnni anglash ko'nikmalari rivojlantiriladi. Ushbu bosqichlarda milliy qadriyatlarga asoslangan matn va topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Masalan, "Navro'z", "Mehr-oqibat", "Ota-onaga hurmat" kabi mavzularda berilgan matnlar orqali nafaqat o'qish malakasi, balki axloqiy tarbiya ham shakllanadi.

Interaktiv metodlar yordamida tashkil etilgan darslarda o'quvchilar mustaqil ishlash, guruhda faoliyat olib borish, o'z fikrini erkin bayon etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa ularning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, kichik guruhlarda matn ustida ishlash, savol-javoblar tashkil etish, matn mazmunini qayta hikoya qilish, muammoli vaziyatlar asosida yechim topish kabi faoliyatlar o'quvchilarning bilimlarini

mustahkamlaydi. Shu bilan birga, bunday faoliyatlarni orqali o'quvchilarda hamkorlik, hurmat, tinglay bilish kabi ijtimoiy ko'nikmalar ham shakllanadi.

Milliy qadriyatlarga tayangan holda savodxonlikni shakllantirish jarayonida o'quv materiallarini tanlash va tizimlashtirish muhim metodik talab hisoblanadi. O'quv materiallari yosh xususiyatlariga mos, mazmunan sodda, lekin tarbiyaviy jihatdan boy bo'lishi lozim. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich sinflarda qisqa hajmli, lekin chuqur mazmunga ega bo'lgan milliy mazmundagi matnlardan foydalanish samarali natija beradi. Bunday matnlar o'quvchining diqqatini jamlashga yordam beradi va ularning matn ustida ishlash ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantiradi.

Savodxonlikni rivojlantirishda lingvistik yondashuv bilan bir qatorda psixologik yondashuvni ham hisobga olish zarur. O'quvchilarning qabul qilish, eslab qolish, tafakkur va nutq rivoji darajasi turlicha bo'lganligi sababli, interaktiv metodlar individual yondashuvni ta'minlash imkonini beradi. Masalan, differensial topshiriqlar orqali kuchli o'quvchilar uchun murakkabroq matnlar, o'rtacha o'quvchilar uchun mos darajadagi topshiriqlar, qiyinchilikka duch kelayotgan o'quvchilar uchun esa qo'shimcha yordamchi materiallar taqdim etilishi mumkin. Bu esa barcha o'quvchilarning savodxonlik darajasini teng ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Milliy qadriyatlarga asoslangan didaktik o'yinlar ham savodxonlikni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Didaktik o'yinlar orqali o'quvchilar bilimni qiziqarli va oson o'zlashtiradi. Masalan, "Maqolni davom ettir", "Topishmoqni yech", "So'zlardan gap tuz", "Kim tez o'qiydi?" kabi o'yinlar o'quvchilarning o'qish tezligini oshirish, so'z boyligini kengaytirish va to'g'ri yozish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'yinlar o'quvchilarning darsga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Ona tili darslarida integrativ yondashuvdan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Ya'ni, milliy qadriyatlar faqat matn mazmunida emas, balki boshqa fanlar bilan bog'liq holda ham yoritilishi mumkin. Masalan, tabiatga oid matnlar orqali ekologik tarbiya, tarixiy shaxslar haqidagi matnlar orqali tarixiy ong, milliy bayramlar orqali ijtimoiy-madaniy bilimlar shakllantiriladi. Bu esa o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi va bilimlarni hayot bilan bog'lashga yordam beradi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida refleksiya jarayonini tashkil etish ham muhim metodik omil hisoblanadi. Dars yakunida o'quvchilardan "Bugun nimani o'rganding?", "Qaysi topshiriq qiziqarli bo'ldi?", "Qanday xulosa chiqarding?" kabi

savollar orqali o'z faoliyatini baholash so'raladi. Agar ushbu refleksiya milliy qadriyatlar bilan bog'lab olib borilsa, masalan, "Matndan qanday tarbiyaviy xulosa olding?" kabi savollar berilsa, o'quvchilarning nafaqat savodxonligi, balki ma'naviy tafakkuri ham rivojlanadi.

Shuningdek, baholash tizimini to'g'ri yo'lga qo'yish ham savodxonlikni shakllantirish samaradorligini oshiradi. An'anaviy baholash bilan bir qatorda formatif (jarayonli) baholash usullaridan foydalanish tavsiya etiladi. Masalan, o'quvchilarning o'qish tezligi, to'g'ri talaffuzi, matnni tushunishi, yozma ishlaridagi savodxonligi muntazam kuzatilib boriladi va individual tavsiyalar beriladi. Bu esa o'quvchilarning o'z ustida ishlashiga yordam beradi.

Milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metodlarning yana bir muhim jihati - ularning kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi roli hisoblanadi. O'quvchilar o'zaro muloqot jarayonida fikr almashadi, bahs yuritadi, o'z nuqtai nazarini himoya qiladi. Ayniqsa, milliy mavzulardagi munozaralar o'quvchilarda hurmat, bag'rikenglik, o'z fikrini madaniyatli ifoda etish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Metodologiya

Darsliklar mazmuni va metodik tuzilishini o'rganish uchun mazkur tadqiqotda **kompleks yondashuv asosida** bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillari hamda milliy qadriyatlarga tayangan holda ta'limni tashkil etish g'oyalari tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida, avvalo, **nazariy tahlil** metodi qo'llanildi. Ushbu metod orqali milliy qadriyatlar, savodxonlik, interaktiv metodlar va didaktik vositalarga oid ilmiy-pedagogik adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda zamonaviy ta'lim konsepsiyalari o'rganildi va tizimlashtirildi. Bu esa mavzuning ilmiy asoslarini aniqlash va muammoning dolzarbligini belgilashga xizmat qildi.

Shuningdek, taqqoslash va umumlashtirish metodlari yordamida **an'anaviy va zamonaviy interaktiv yondashuvlar** o'rtasidagi farqlar, ularning savodxonlikni shakllantirishdagi o'rni va samaradorligi tahlil qilindi. Milliy qadriyatlarga asoslangan ta'lim mazmunining o'ziga xos jihatlari aniqlanib, ularning didaktik imkoniyatlari baholandi.

Empirik metodlar doirasida **kuzatish metodi** muhim o'rin tutdi. Boshlang'ich sinf ona tili darslari jarayoni bevosita kuzatilib, unda qo'llanilayotgan interaktiv metodlar va didaktik vositalarning o'quvchilar faolligi, o'qish va yozish ko'nikmalariga ta'siri o'rganildi. Kuzatish natijalari asosida dars samaradorligini oshirishga oid xulosalar chiqarildi.

Bundan tashqari, **pedagogik tajriba-sinov metodi** ham qo'llanildi. Tadqiqot davomida milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metodlar (masalan, "Aqliy hujum", "Klaster", "Rol o'ynash", "Insert") va didaktik vositalar amaliyotga joriy etilib, ularning savodxonlik ko'rsatkichlariga ta'siri aniqlashtirildi. Tajriba jarayonida o'quvchilarning o'qish tezligi, matnni tushunish darajasi, yozma nutq savodxonligi kabi mezonlar asosida natijalar tahlil qilindi.

So'rovnoma va **suhbat** metodlari orqali o'qituvchilarning mazkur yondashuvga bo'lgan munosabati, tajribasi va fikrlari o'rganildi. Bu esa amaliyotdagi mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini ishlab chiqishga yordam berdi.

Olingan natijalarni qayta ishlashda tahlil va sintez metodlaridan foydalanildi. Natijalar umumlashtirilib, ilmiy xulosalar chiqarildi hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Mazkur metodologik yondashuv tadqiqotning ishonchliligini ta'minlab, milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metod va didaktik vositalarning savodxonlikni shakllantirishdagi samaradorligini har tomonlama yoritishga imkon berdi.

Xulosa

Mazkur maqolada milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metodlar va didaktik vositalarning savodxonlikni shakllantirishdagi samaradorligi ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilindi. O'rganishlar natijasida ta'lim jarayonida milliy qadriyatlar bilan boyitilgan mazmuni interaktiv yondashuvlar asosida tashkil etish o'quvchilarning o'qish, yozish va nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etishi asoslab berildi.

Xususan, xalq og'zaki ijodi namunalariga tayangan holda ishlab chiqilgan topshiriqlar, didaktik o'yinlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning bilish faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda savodxonlik ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, bunday yondashuv o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, qadriyatlarga hurmat bilan munosabatda bo'lish kabi muhim sifatlarni ham shakllantiradi.

Mazkur yondashuvning samarali qo'llanilishi ta'lim jarayonini mazmunan boyitadi, o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi va ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Natijada o'quvchilarda barqaror savodxonlik ko'nikmalari bilan bir qatorda, muloqot madaniyati, ijtimoiy faollik va ijodiy tafakkur rivojlanadi.

Umuman olganda, milliy qadriyatlarga asoslangan interaktiv metod va didaktik vositalarni ta'lim jarayoniga tizimli ravishda joriy etish boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlikni samarali shakllantirish, ta'lim sifatini oshirish

hamda ularni ma'naviy barkamol shaxs etib tarbiyalashning muhim pedagogik sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 112–118-betlar.
- 2.Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 54–60-betlar.
- 3.To'xtasinov N. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2020. – 145–152-betlar.
- 4.Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 98–105-betlar.
- 5.Qodirov B.R. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2022. – 76–84-betlar.
- 6.Ro'ziyeva D.M. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2021. – 120–128-betlar.
- 7.Mahmudov N.M. Til va nutq madaniyati. – Toshkent: Ilm ziyo, 2020. – 67–73-betlar.
- 8.Egamberdiyeva N. Milliy qadriyatlar asosida ta'lim-tarbiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 33–40-betlar.
- 9.Xoliqov A.A. Didaktika va ta'lim nazariyasi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2019. – 150–158-betlar.
- 10.Safarova R.G. Boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Barkamol avlod, 2022. – 88–95-betlar.

